

РОЗДІЛ III

Розвиток міжнародних відносин та зовнішня політика провідних країн світу у

1. Генуезька конференція та її значення. Рапалльський договір (аналіз статей).
2. План Дауеса. “Дауесизація” Німеччини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Постников В.В. США и дауэсизация Германии. – М., 1957.
2. Руге Вольфганг. Германия в 1917-1933 гг. – М., 1974.
3. Чичерин Г.В. Ленин и внешняя политика. – М., 1985.
4. Исраэлян В.Л. Дипломаты лицом к лицу. – М., 1990.
5. Никонова С.В. Очерк европейской политики Германии в 1924-1929 гг. – М., 1977.
6. Советско-германские отношения: Сб. документов. – Т. 2. 1919-1922. – М., 1971. – С. 479-481.
7. Протопопов А.С. и др. История международных отношений и внешняя политика России. Глава 9. – М., 2000. – С. 221-228.

1. Подвійне політичне завдання радянської делегації в Генуї було наступним:

1) “посилити пацифістське (політична течія, засуджуюча будь-які війни) крило буржуазії”;

2) “роз’єднати між собою об’єднані в Генуї [проти Росії] буржуазні країни” (Ленін В.І. Проект постанови ЦК... – Т. 44. – С. 407).

Мистецтво радянської дипломатії в Генуї полягало в тому, щоб “ясно та голосно проголосити пропозиції до... розгону конференції” (Ленін В.І. Лист до Чичеріна. – Т. 45. – С. 34-35).

Генуезька конференція

10 квітня – 19 травня 1922 р. (представлено 29 країн, з домініонами Англії – 34).

Порядок денний:

Економічні та фінансові питання після закінчення першої світової війни (Советский энциклопедиче-

ский словарь. – М., 1980. – С. 292).
Фінансові претензії до Росії – 18,5 млрд. доларів;
Росії до капіталістичних країн – 39 млрд. доларів.

Голови делегацій:

Франції – Луї Барту.
Англії – Ллойд Джордж.
Німеччини – Вірт (канцлер).
Польщі – Скірмунт.
Португалії – Діаманді.
США (спостерігач) – Чайлд (посол у Римі).

Хотілось би звернути увагу на **декілька принципових моментів**.

Перший. Конференція в Каннах (Франція). – 6-13 січня 1922 р. – про проведення конференції у Генуї – з'ясування тактики європейських держав.

Другий. Постанова Надзвичайної сесії Всеросійського Центрального Виконавчого Комітету від 27 січня 1922 р. щодо Генуї:

- голова делегації – Ленін;
- співголова – Чичерін;
- члени делегації – 13 чоловік (Україну представляв Раковський, нарком з іноземних справ).

Третій. Німецько-радянські переговори в **Берліні**:

1 квітня 1922 р. (субота) – прибуття делегації;
2 квітня (неділя) – переговори з завідуючим Східним відділом МЗС бароном Мальцаном.
3 квітня – переговори Чичерін – Литвинов: Вірт – Ратенау.

Висновок: без переговорів у Берліні **1-3 квітня** не було б **Рапалло 16 квітня**.

Четвертий момент. 7 квітня Еберт (рейхспрезидент) призначив делегацію в Геную:

Вірт – канцлер
Ратенау – міністр закордонних справ
Гермес – міністр фінансів
Шмідт – міністр господарства

} **10.04.** – Вірт
виступив як
голова делегації

Рапальський договір (Росія – Німеччина) 16 квітня 1922 р.

Стаття №1: протиріччя регулюються на наступних засадах:

- а) взаємно відмовляються від відшкодування військових сплат;
- б) відносини... будуть врегульовані на основі

- взаємності;
в) відмовляються від сплати на утримання
військовополонених.

Стаття №2: Німеччина відмовляється від претензій до російських територій.

Стаття №3: Поновлення дипломатичних та консульських відносин.

Стаття №4: Врегулювання взаємних торгівельних та господарських відносин...

Стаття №5: “у доброзичливому дусі взаємно йти назустріч господарським потребам обох країн”.

Стаття №6: Договір вступає в силу *негайно*.

П'ятий момент:

16 травня – Рапалльський договір ратифікувала Росія.

4 липня 1922 р. – *його* було ратифіковано у Німеччині.

2. Згідно з рішенням репараційної комісії у *листопаді* 1923 року – з 14 січня 1924 р. – створено *два* комітети щодо зобов'язань Німеччини:

перший (зі стабілізації марки) – на чолі з Чарльзом Дауесом (директор морганівського банку в Чикаго);

другий (повернення до Німеччини капіталів) очолив Мак-Кенна (Англія).

9 квітня 1924 р. – комісія надала *рекомендації*, відомі як “план Дауеса”:

- кордони Німеччини залишаються у межах Версальського договору;
- надати позику Німеччині – 800 млн. зол. марок;
- загальна сума репарацій з Німеччини (у 1924-1925 рр. – 1 млрд. марок);
- репарації пропонувалося отримувати за рахунок підвищення цін на: цукор;
 тютюн;
 пиво;
 спиртні напої.
- вводилася посада Генерального комісара (*Джільберт* – США).

Лондонська конференція: 16 липня – 16 серпня 1924 р. (Англія, Франція, Італія, Японія, США, Португалія, Німеччина, Румунія, Югославія):

- 1) план економічної евакуації Франції з Рура;

2) питання про репарації.

План Дауеса вступав у силу **30 серпня 1924 р.:**

- I доповнення (після Лондона) – втілення плану в життя;
- II доповнення – Франція продовжила отримання репарацій на 37 років (за Версалем – до **1930 р.**);
- III – евакуацію Рура закінчити до 22 жовтня 1924 р.
- IV – про санкції щодо Німеччини у разі невиконання плану.

Значення “Плану Дауеса”:

- 1) план ставив під англійсько-американський контроль економіку Німеччини;
- 2) погіршення соціального становища населення країни (тривалість робочого дня – 10-12 годин);
- 3) мілітаризація економіки Німеччини (у 1929 році 13 країн Ліги Націй сповістили про те, що Німеччина є головним постачальником зброї).